

قصۂ حضرت ابراہیمؑ

حضرت سامؑ دی آل اولاد ایہ ہئی: حضرت سامؑ یک سو سال دے ہن جڈاں طوفان دے ڈو سال بعد انہیں کٹوں حضرت آرفلشید پیدا تھے۔ حضرت آرفلشید دی پیدائش دے بعد حضرت سامؑ پنج سو سال زندہ رہ گے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔ حضرت آرفلشید پیدا تھے۔ حضرت آرفلشید پیدا تھے۔ سال دے ہن جڈاں انہیں کٹوں حضرت صالحؑ پیدا تھے۔ حضرت صالحؑ دی پیدائش دے بعد حضرت آرفلشید چار سو تاریخ سال زندہ رہ گے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔

حضرت صالحؑ تیرہ سال دے ہن جڈاں انہیں کٹوں حضرت عابر پیدا تھے۔ حضرت عابر دی پیدائش دے بعد حضرت صالحؑ چار سو تاریخ سال زندہ رہ گے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔ حضرت عابر پیدا تھے۔ حضرت فلح دی پیدائش دے بعد حضرت عابر چار سو تاریخ سال زندہ رہ گے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔ حضرت فلح تیرہ سال دے ہن جڈاں انہیں کٹوں حضرت رعوی پیدا تھے۔ حضرت رعوی دی پیدائش دے بعد حضرت فلح پیدا تھے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔

حضرت رعوی پیدا تھے۔ سال دے ہن جڈاں انہیں کٹوں حضرت سروج پیدا تھے۔ حضرت سروج دی پیدائش دے بعد حضرت رعوی ڈو سو سوت سال زندہ رہ گے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔ حضرت سروج تیرہ سال دے ہن جڈاں انہیں کٹوں حضرت نجوری پیدا تھے۔ حضرت نجور دی پیدائش دے بعد حضرت سروج ڈو سو سال زندہ رہ گے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔ حضرت نجور اپنی پیدا تھے۔ سال دے ہن جڈاں انہیں کٹوں حضرت تاریخ پیدا تھے۔ حضرت تاریخ دی پیدائش دے بعد حضرت نجور یک سو انویہ سال زندہ رہ گے۔ ایں عرصے وچ انہیں کٹوں پے پال وی پیدا تھے۔ حضرت تاریخ سال دے ہن جڈاں انہیں کٹوں حضرت ابرامؑ اتے حضرت نجور اتے حضرت ہاران پیدا تھے۔

حضرت تاریخ دی آل اولاد

حضرت تارح دی آل اولاد ایہ ہستی: حضرت تارح کنوں حضرت ابرام، حضرت نجور اتے حضرت ہاران پیدا تھے۔ ول حضرت ہاران کنوں حضرت لوط پیدا تھے۔ حضرت ہاران دیاں ڈودھیں وی ہن جنہیں دے ناں ملکہ اتے اسکے ہن۔ حضرت ہاران اپنے والد حضرت تارح کنوں پہلے اپنی پیدائش دی جاہ یعنی کلدانی قوم دے شہر اور وچ ای وفات پا گے۔ بعد وچ انہیں دی دھی ملکہ نال انہیں دے بھرا حضرت نجور شادی کیتی۔ حضرت ابرام جیندے نال شادی کیتی اول بی بی داناں سارائی۔

بی بی سارائی کوں ہاں نہ تھیندے ہن۔ ایں واسطے انہیں دی کوئی اولاد کینا ہستی۔ حضرت تارح اپنے پتر حضرت ابرام اتے اپنی نوہہ بی سارائی اتے اپنے پوتے حضرت لوط کوں نال گھن کے کلدانی قوم دے شہر اور کنوں روانہ تھی پتے تاں جو نلک کنعاں لگے و تھن۔ ول او خاران شہر تھیں آکے اتحانیں رہن لگ پتے۔ حضرت تارح دی عمر ڈو سو پنج سال ہستی جڑاں انہیں اتحانیں خاران شہر وچ وفات پاتی۔

حضرت ابرام کوں نبوٰت ملٹ

حضرت ابرام کوں اللہ سنتیں فرمایا:

”اپنے وطن اتے رشتہ داریں و چوں،

اپنے والدے گھروں نیکل کے روانہ تھی،

اتے اون نلک دو لگا جل جنھاں میں تیکوں گھن جلائ۔

تیکوں میں یک و ڈی قوم بیساں،

تیکوں ہوں برکتاں ڈیساں۔

تیکوں اتنے و ڈے ناں والا بنا ڈیساں

جو ٹوں برکت دا و سیلہ بٹ ویسیں۔

جیر ہے تیکوں برکتیں والا آکھیں، انہیں کوں میں برکتاں ڈیساں،

جیر ہے تیڈی شان وچ گستاخی کریسیں، میں انہیں کوں ذلیل و خوار

کر ڈیساں۔

دُنیا جہان دیاں ساریاں قوماں تیڈے و سیلے بُرکتاں پیس سن۔ ”

ول اللہ ستین دے فرمان دے مطابق حضرت ابراہم خاران شہر کنوں روانہ تھے اتے حضرت لوط وی انہیں دے نال تھی پئے۔ اون ویلے حضرت ابراہم دی عمر پنج سال ہتی۔ حضرت ابراہم اپنی ذال بی بی سارائی، اپنے بھتریجے حضرت لوط، اپنی ساری مال بڈی اتے اپنے سارے غلام جیرھے خاران شہر وچ انہیں دے ہشیں آگے ہن نال گھن کے ملک کنوان دو رخ کیتا اتے ٹکدینیں ٹردیں آخر کار اتحانیں ونچ پہنچ۔ ول کنوان دے ملک وچ سفر کریں ہوئیں شکیم دے علاقے وچ آئے اتے مورہ دے مقام تے اپنا دیرہ ونچ لا یونے جنہاں شاہ بلوطیں دے درخت ہن۔ اون ویلے اون ملک وچ کنوانی لوک وسدے ہن۔ اتحانیں اللہ ستین حضرت ابراہم کوں ڈکھالی ڈلی اتے فرمایا: ”یہو ہے اون ملک جیرھائیں تیڈی آل اولاد کوں پیساں۔“ تاں حضرت ابراہم بارگاہِ الہی وچ قربانیاں پیش کرڻ واسطے اتحانیں یک تھلا بٹایا۔ ول اٹھو روانہ تھی کے بیت ایل شہر کنوں مشرقی پاسے یک پہاڑی علاقے وچ اپنا دیرہ ونچ لا یونے۔ اٹھو بیت ایل شہر انہیں دے مغربی پاسے اتے عالی شہر انہیں دے مشرقی پاسے تھیندا۔ اتحاں وی انہیں بارگاہِ الہی وچ قربانیاں پیش کرڻ واسطے یک تھلا بٹایا اتے اللہ ستین کوں دعا منگلیو نے۔ ول اتحاؤں کوں ٹکدینیں ٹردیں ملک کنوان دے جنوبی پاسے دو ودھدے گے۔

حضرت ابراہم دا مصر دو ونچ

انہیں ڈیہاڑیں ملک کنوان وچ ڈاڈھا سخت کال پئے گیا تاں حضرت ابراہم کجھ عرصے واسطے مصر دو گلے گے۔ جیرھے ویلے او مصر دے نزدیک پہنچ تاں اپنی ذال بی بی سارائی کوں آکھیو نے: ”ڈیکھ! ٹوں سوہنی ہتیں ہوں۔“ مصری جو ٹیکوں ڈیکھیں او ٹیکوں نال گھن ونچ دی خاطر میکوں مار گھتیں کیوں جو میں تیڈا پے ہاں۔ ایں واسطے ٹوں انہیں کوں ایہ آگھ ڈیویں جو میں ابراہم دی بھیں ہاں۔ ایں طرح تیڈے ایں احسان نال میں مرٹ کنوں نچ ویساں اتے میڈے واسطے چنگائی تھی ویسی۔“

بس جیرھے ویلے حضرت ابراہم مصر وچ آگے تاں مصریں بی بی سارائی کوں ڈٹھا جو ایہ عورت بالکل ہوں سوہنی ہے۔ وزیریں، مشیریں جڈاں بی بی کوں ڈٹھا تاں بادشاہ دے اگوں اوندے حسن دی تعریف ونچ کیتو نے۔ ایدے بعد بی بی سارائی کوں بادشاہ دے محل وچ اندھیا۔ بی بی سارائی دی وجہ کنوں بادشاہ حضرت ابراہم تے ڈاڈھا مہربان

تحی گیا۔ ایہ سنتیں جو انہیں کوں بھیڈاں پکریاں، گوئیں ڈاند، اُنکھے گلپیا اتے پانچھے پانھیاں ڈے دیتیں۔ پر حضرت ابرام دی ذال بی بی سارائی کوں محل وچ گھن آؤں دی وجہ کئوں بادشاہ اتے اوندے خاندان تے اللہ سنتیں وڈیاں وڈیاں آفتاب نازل کیتیاں۔ تاں بادشاہ حضرت ابرام کوں اپنے کولہ سڈوا گھدا اتے آکھیں: ”تیں میدے نال ایہ کیا کیتے؟ میکوں کیوں نوہی پڑسایا جو ایہ تیڈی ذال ہے؟ تیں ایہ کیوں اکھیا جو ایہ تیڈی بھیٹ ہے؟ ہیں وجہ کئوں تاں میں ایندے نال شادی کرئی واسطے ایکوں اتحاں آنوارے۔ ہئی ایہ ہوئی اپنی ذال۔ ایکوں نال گھن کے اٹھوں لگا ونج!“ ول بادشاہ اپنے لوکیں کوں حکم ڈتا۔ تاں انہیں حضرت ابرام کوں انہیں دی ذال، حضرت لوط اتے انہیں دی ساری مال پڈی سمیت اپنے نلک کئوں روانہ کر چھوڑیا۔

حضرت ابرام اتے حضرت لوط دا آنجھ تھی ونج

ایندے بعد حضرت ابرام اپنی ذال، حضرت لوط اتے اپنی ساری مال پڈی سمیت مصروفے نلک کئوں نکل کے نلک کنغان دے جنوبی پاسے دو رخ کیتا جتھاں کنغانی اتے فریزی رہندے پئے ہئن۔ اون ویلے حضرت ابرام دے کولہ پنگر ڈھور اتے سونا چاندی ہوں ہا۔ ول او جنوبی پاسوں ٹکدیں ٹردیں بیت ایل دے علاقے وچ ہوں جاہتے ول آپنے جتھاں پہلے بیت ایل اتے عائی دی آدھی وچ انہیں دیرہ لایا ہا۔ ایہ اوہا جاہ ہستی جتھاں انہیں بارگاہِ الہی وچ قربانیاں پیش کرئی واسطے یک تھلا بنایا ہا۔ اتحاں انہیں اللہ سنتیں کئوں دعا منگی۔

حضرت لوط دے نال وی نہ صرف اپنا خاندان اتے خادم چاکر ہئن، بلکہ انہیں دے کولہ وی ہوں ساریاں بھیڈاں پکریاں اتے گوئیں ڈاند ہئن۔ پر اون علاقے وچ چراند واسطے اتنا گھاہ کینا جو حضرت ابرام اتے حضرت لوط پیائیں دے مال دا گھنے گزارہ تھی سلے کیوں جو انہیں کئوں مال مویشی ہوں زیادہ ہئن۔ ہیں وجہ کئوں حضرت ابرام دے چروابیں اتے حضرت لوط دے چروابیں وچ جھیڑا تھیندا رہ ویندا ہا۔

حضرت لوط کوں حضرت ابرام فرمایا: ”ڈیکھ! تیڈا میدا ہے خونی رشتہ۔ میں نتیں چاہندا جو تیڈے اتے میدے چروابیں دا ایویں جھیڑا تھیندا رہ ونجے۔ ہئن چنپاں ایویں ہے جو اسماں آنچھ تھی ونجوں۔ ایہ سارا علاقہ تیڈے سامئٹے ہے۔ جئے ہوں مغربی پاسے ونجیں، تاں میں مشرقی پاسے لگا ویندا۔ جے ہوں مشرقی پاسا پسند کریں، تاں میں مغربی پاسے لگا ویساں۔ حضرت لوط چارے پاسے نگاہ کیتی اتے خاص طورتے دریائے اردن دی ساری وادی کوں

صغریں شہر تین ڈھونے جتھاں نلکِ مصر اتے باغِ عَدَن و انگوں ہر پاسے ساولِ ای ساول نظر آئی۔ ایہ اُوں ویلے دی گاہ ہے جڈاں سدوم اتے عنورہ کوں اللہ سنتیں اچاں تباہ کینا کیتا ہا۔ ہیں وجہ کٹوں حضرت لوط دریائے اردن دی وادی جیرھی مشرقی پاسے ہئی اپنے واسطے پسند کیتی اتے ول اڈاہیں دو روانہ تھی پئے۔ ایں طرح اوپک بے کٹوں جدا تھی گے۔ حضرت ابرام نلکِ کنعان دے ہوں علاقے وچ اتحائیں رہ گے، پر حضرت لوط اُوں وادی دے شہریں دو ونج ریہے، اتے آخر سدوم شہر والے پاسے دیرہ ونج لایوں۔ سدوم دے لوک اللہ سنتیں دی نگاہ وچ ڈاؤھے گناہ گار اتے بدکار ہن۔

حضرت ابرام دا الحلیل دے مقام دو ونجھ

حضرت لوط دے جدا تھی ونجھ دے بعد اللہ سنتیں فرمایا:

”ابرام! چارے پاسے غور نال ڈیکھ!

ایہ سارا نلک جیرھا ہن ٹوں ڈیدا پتیں

ایہ میں تیکوں اتے تیڈی آل اولاد کوں ہمیشہ واسطے ڈے ڈیساں۔

میں تیکوں اتنا زیادہ آل اولاد ڈیساں

جو او زین دی گرددے ذریں و انگوں کہیں کٹوں گنج نہ سپگی۔

اٹھی! اتے ایں نلک دے وچ چارے پاسے ھم پھر

کیوں جو ایہ سارا نلک میں تیکوں ڈیساں۔“

حضرت ابرام اپنا دیرہ اٹھوپیا اتے جرون یعنی الحلیل وچ مردے شاہ بلوطیں دے نال ونج لایوں اتے اتحاں بارگاہِ الہی وچ قربانیاں پیش کریں واسطے یک تحلاک بٹایوں۔

حضرت ابرام دا حضرت لوط کوں پھررواؤں

انہیں ڈھہاڑتیں ایں تھیا جو نلکِ بابل دا بادشاہ امرافل، نلکِ الاسم دا بادشاہ آریوک، نلکِ عیلام دا بادشاہ کدر لاعمر اتے بُوحت دا بادشاہ تidual، انہیں چارے بادشاہیں مل کے ہیں بچ بادشاہیں یعنی نلکِ سدوم دے بادشاہ بارع، عنورہ

دے بادشاہ ٻرشُع، آدمَه دے بادشاہ سِناب، ضِبیان شہر دے بادشاہ شمیر اتے شہر بالع یعنی صغير شہر دے بادشاہ نال جنگ کيٽي۔ انھيں پنج بادشاھيں وي مل کے فوجيں گوں سِدِيم دی وادی ورچ گلھا کيٽا۔ (ایہ بُحیرہ مُداردا او جھوپلي جھے جيرها اج کل پائی دے تلے ہے۔) او پنج بادشاہ پارھاں سالين ٹئيں کدر لاعمر بادشاہ دے تابع رہ گے ہن، پر تيرھوں سال اوٽدے خلاف بغاوت کر ڈتونے۔ چو ڈوں سال کدر لاعمر اتے اوٽدے جماتي بادشاہ فوجاں گھن کے آگے اتے رفائيں گوں عستار اتقريٽيم وچ، روزئيں گوں ہام وچ، اي ٹئيں گوں قريٽائم دے ميدان وچ، اتے حورئيں گوں شعير دے پھاڑي علاقے وچ ٹڪست ڈيندئيں ہونئں ايل فاران دے مقام ٹئيں آگے۔ کيوں جو ايندے اڳوں بيان شروع تھي ويندے ايس واسطے او پھر کے چشمہ مشفات وچ آگے جيرها بعد وچ قادر شد یجھن لگپ پيا۔ اتحاں عماليٽئيں دے پورے نلک گوں فتح کيتونے اتے امورئيں گوں وي ٹڪست ڈتونے جير ھے حصصون تر وچ رہندے ہن۔

ايس طرح سُدوم، عموره، آدمَه، ضِبیان شہر اتے شہر بالع یعنی صغير شہر دے بادشاہ مل کے انھيں بادشاھيں دا مقابلہ کر ڻ واسطے اپئي اپئي فوج گوں سِدِيم دی وادی وچ گلھا کيٽا۔ اتے اتحاڻيں کدر لاعمر، تidual، امر افل اتے آريوك بادشاہ نال جنگ لڑيونے یعنی چار دے مقابلے وچ پنج بادشاہ ہن۔ سِدِيم دی وادی وچ جاه جاھ تے لک دے ڈھير سارے وڌے وڌے دٻے ہن۔ جڙاں سُدوم اتے عموره دے بادشاہ جنگ وچوں بھجھي تاں ہوں سارے آدمي انھاييں ڈئيں وچ ونج پئے۔ جير ھے اتحاڻو بچئے او ڈرک کے پھاڻيں تے چڑھ گے۔ ول او چار بادشاہ سُدوم اتے عموره دا سارا مال اتے سارا اناج لُٹ کے نال گھن گے۔ حضرت ابرام دے بھتر یجے حضرت لوط وي سُدوم وچ رہندے ہن، ايس واسطے انھيں گوں وي انھيں دے مال سميت پکڑ کے نال گھن گے۔

جير ھے لوک بچ گے ہن انھيں وچوں ٻک آدمي حضرت ابرام دے کوله ونج کے انھيں گوں حضرت لوط دے بارے وچ ڈسایا۔ حضرت ابرام مر آموری دئيں شاه بلوطين دے نال رہندے ہن۔ بھاوين جو حضرت ابرام عبراني ہن، ول وي ايس مر اتے ايندے بھراوين اشکوں اتے عانير انھيں دے نال اتحاد کيتا ہويا ہا۔

جير ھے ويلے حضرت ابرام گوں اي پتا لڳا جو ميٽے بھتر یجے گوں وي پکڑ کے نال گھن گين، تاں او اپئي تراي سو اٹھاراں لڑائی دے ماہر جوانين گوں نال گھن کے انھيں چار بادشاھيں دا تچھا کريندے ہوئے شمالی پاسے ہوں دور

دان دے مقام تے پہنچ گے۔ اُتحانیں انہیں اپنے جوانیں دیاں آجھ آجھ ٹولیاں بٹایاں۔ ول رات دے ویلے انہیں بادشاہیں تے بے خبری وچ دھاوا بول ڈونے۔ انہیں کوں شکست ڈے کے دمشق دے شمالی پاسے خوبہ دے مقام سئین انہیں دا چیچھا کیتو نے۔ ایں طرح حضرت ابرام اپنے بھتریے حضرت لوط کوں انہیں دے مال سمیت اتے بے جیر ہے پکڑیج گے ہن انہیں سارینیں عورتیں مردیں کوں دی پھرداو کے واپس گھن آئے اتے او سارا مال دی جیرها او بادشاہ لٹ کے نال گھن گے ہن۔

جڈاں کدرا عمر بادشاہ اتے اوندے اتحادی بادشاہیں کوں حضرت ابرام شکست ڈے کے ولئے اندے ہن تاں سدوم دا بادشاہ انہیں دے استقبال واسطے شوئی دی وادی سئین اگوں تے ٹرآیا جیرھی شاہی وادی سدیدنی ہئی۔

ملک صادق دا حضرت ابرام کوں مبارک بادڑیوں واسطے ٹراؤں

ول ملک صادق ٹرآیا۔ او، سالم یعنی یرو شلم دا بادشاہ ہا اتے رب تعالیٰ دی طرفوں روحانی پیشوا وی ہا۔ او حضرت ابرام واسطے روٹی اتے آب انگور گھن آیا اتے دعائیں ڈیندیں ہوتیں آکھیں: ”ابرام! زین اسماں دے خالق اتے مالک اللہ تعالیٰ دی طرفوں مبارک بادھو وی۔ بے شک اللہ تعالیٰ وڈیں شانیں والا ہے جیں تیکوں تیڈے دشمنیں تے فتح بخشی ہے۔“ ول بعد وچ حضرت ابرام مال غنیمت وچوں سارینیں چیزیں دا ڈھوان حصہ ملک صادق کوں ڈے ڈتا۔ ایندے بعد سدوم دے بادشاہ حضرت ابرام کوں آکھیا: ”بے شک ٹوں سارا مال اپنے کو لہ رکھ گھن، پرمیڈے سارے لوک میکوں والا ڈے۔“ حضرت ابرام فرمایا: ”میکوں قسم ہے اللہ سئین دی جیرھازین اسماں دا خالق اتے مالک ہے تیڈیں چیزیں وچوں کوئی چیزوی میں اپنے کو لہ نہ رکھیساں۔ ایں مال وچوں جیرھا کجھ میڈے جوان کھاپی گیں، تاں کھاپی گیں۔ میں ایندے وچوں لکھ وی اپنے کو لہ نہ رکھیساں تاں جو کل کوں ٹوں ایہ نہ آکھ سپکیں جو ابرام کوں دو لت منڈ بناوں والا ہیں ہاں۔“ البته ایں کم وچ جیر ہے میڈے نال تھیں انہیں دا حق بندے جو او اپنا اپنا حصہ چاگھن یعنی عانیر، إشکوں اتے مر۔“

حضرت ابرام دے نال اللہ سئین داعہ

انہیں گاٹھیں دے بعد اللہ سئین حضرت ابرام کوں ڈکھالی ڈلی اتے فرمایا:

”ابرام! بالکل نہ ڈر۔

میں تیڈی حفاظت کریںدا رہ ویساں،

اتے تیکوں ڈھیر ساریاں برتائے ویساں۔“

حضرت ابرام عرض کیتی: ”اللہ ساییاں! ٹوں تاں چاڑیں جو میدا کوئی پتر ہے کینا جیرہا میداوارث بٹے۔ میدے کو لہ جو کجھ وی ہے اوندا کار مختیار الیعزر د مشقی ہے۔ میں انہیں برکتیں کوں کڈے کریساں؟ کبھوں جو ایں صورت وچ تاں میدی ہر چیز دا مالک لیہو غلام ونج بُسی جیرہا میدے ویڑھے وچ ییدا تھے۔“

تاں اللہ سنتیں فرمایا: ”کینا! تیڈے تر کے دا مالک الیعزر ہر گز نہ بُسی، بلکہ تیڈا اپنا ای پتر تیڈاوارث تھیسی۔“ ول اللہ سنتیں حضرت ابرام کوں پاہر گھن گیا اتے انہیں کوں فرمائیں: ”اسمان دو ڈیکھ اتے جے گٹ سپدیں تاں انہیں تاریں کوں گٹ۔ میں تیکوں لیہو جتنی آل اولاد ڈیساں جتنے ای تارے ہن۔“ تاں حضرت ابرام ایں سلسلے وچ وی اللہ سنتیں تے پورا پورا بھروسہ کر گھدا۔ یہ وجہ کنؤں اللہ سنتیں انہیں کنؤں ڈاڈھا خوش تھیا اتے انہیں کوں مُستقی قرار ڈُس۔

ول فرمائیں: ”میں ای اللہ ہاں جیرہا تیکوں کلدانی قوم دے شہر اور وجوں کلڈھ کے گھن آیاں تاں جو ایہ نلک تیڈی ملکیت وچ ڈے ڈیواں۔“ تاں حضرت ابرام پچھیا: ”اللہ ساییاں! میکوں کیوں پتا لگسی جو یہ ای ایں نلک دا مالک بُسی؟“ اللہ سنتیں فرمایا: ”ٹوں ایویں کر جو تراۓ سالیں دی یک وہڑ، تراۓ سالیں دی یک پکری، تراۓ سالیں دا یک گھٹا، یک کبوتر اتے یک کبوتر دا پچھے گھن آ۔ ول ہر یک جانور کوں آدھی وجوں ڈو ٹکرے کریں، سواں پرندیں دے۔ اتے ہر ٹکرے کوں لائن وار ہوندے نال والے ڈو جھے ٹکرے دے سامنے کجھ فاصلے تے رکھیں۔“ تاں حضرت ابرام اللہ سنتیں دے حکم دے مطابق سب کجھ ایویں کیتا۔ ول بُجھیں انہیں ٹکریں تے جھٹاں مارن لگ پیاں، پر حضرت ابرام انہیں کوں اڈریندے رہ گے۔

ول ایں تھیا جو سمجھ لہندے ویلے حضرت ابرام کوں ڈاڈھی گھٹی بندر آگئی اتے بندروچ انہیں کوں ایویں لے گا جو یک ڈر اکلا اندھارا گھپ میکوں ولھیٹ گے۔ ول اللہ سنتیں فرمایا: ”ابرام! ایں گاہ دایقین کر گھن جو تیڈی آل اولاد بیگانے نلک وچ پردیسی ونج تھیسی۔ اٹھو دے لوک ایکوں غلام بٹا گھنسن اتے چار صدیں سنتیں انہیں تے ظلم کریںدا رہ ویسیں۔ ول میں اؤں قوم کوں جیرھی انہیں کوں غلام بٹائی پئی ہو سی سزا ڈیساں۔ ایندے بعد تیڈی آل

اولاد اُنھو ہوں ساری دولت نال گھن کے نکل آوسی۔ اُون ویلے تین ڈاڈھا پڑھڑا تھی کے، ٹوں سکون نال مر کے فتح گیا ہو سیں۔ تیڈی آل اولاد علامی دی چو تھی پیڑھی وچ ولا اتحانیں ول آوسی اتے ایں ملک دی ماںک بُن ویسی کیوں جو اُون ویلے تین ایں ملک دے لوکیں دے گناہ اتنے ودھ گے ہو سن جو انہیں گوں سزا ڈیوں ضروری تھی گیا ہو سی۔“

ول سمجھ لہن دے بعد جیرے ویلے اندر حارا تھی گیا تاں حضرت ابرام گوں یک تئور ڈسیا جیندے وچوں دھوں پیا نکدا۔ اتے یک پلدي ہوئی مشعل انہیں ٹکڑیں دی آدھی وچوں گزردی ہوئی نظر آئی۔ ہوں ویلے حضرت ابرام نال اللہ سنتیں ایہ عہد کیتا: ”مصر دی سرحد کنوں گھن کے دریائے فرات تینیں ایہ سارا ملک یعنی انہیں ساریں قویں قینتیں، قنیتیں، قدموں تینیں، خنیتیں، فرزتیں، رفاتیں، امورتیں، کناعتیں، جرجا سنتیں اتے یبو سنتیں دا ایہ ملک یئں تیڈی آل اولاد گوں ڈے ڈیساں۔“

بی بی ہاجرہ اتے حضرت اسماعیل

حضرت ابرام گوں کنغان دے ملک وچ رہنندیں ہوئیں ڈاہ سال گزر گے ہن۔ انہیں دی ذال بی بی سارائی گوں اچاں تینیں گوئی اولاد نہ تھتی ہئی۔ بی بی سارائی دی یک پانھی ہتی جینداناں ہاجرہ۔ بی بی سارائی اپنے پے گوں آکھیا: ”ڈیکھ! اللہ سنتیں میکوں تاں اولاد کنوں محروم کر چھوڑیے۔ ایں واسطے ہن ٹوں ایوں کرجو میدی مصروفی بھولی آباد تھی ہاجرہ دے نال نکاح کر گھن۔ شاید اُون کنوں گوئی پال پیدا تھی پووے اتے ایں طرح میدی بھولی آباد تھی پووے۔“ حضرت ابرام اوندی گالہ من گھدی۔ ول بی بی سارائی اپنی مصروفی بی بی ہاجرہ دی شادی اپنے پے نال کر ڈی۔

بس حضرت ابرام بی بی ہاجرہ دے کوٹھ گے۔ ول جڈاں بی بی ہاجرہ گوں پتا لگ جو ”میں حاملہ ہاں“ تاں ایں گالہ تے فخریج کے اپنی بی بی دی قدر کر چھوڑ ڈیں۔ تاں بی بی سارائی حضرت ابرام گوں آکھیا: ”جڈاں دا ہاجرہ گوں پتا لگے جو او حاملہ ہے تپا ہوں کنوں اوندی نگاہ وچ میدی گوئی قدر ای تینیں رہ گئی۔ ٹوں میکوں لیہو صلہ پیا ڈیندیں؟ میں اپنی پانھی تیکوں ہیں واسطے ڈی ہتی؟ تیں کنوں خدا پچھسی!“ حضرت ابرام جواب ڈلتا: ”تیڈی پانھی تیڈے ہتھ وچ ہے۔ جیوں تیکوں چنگاں نظرے، ٹوں اوندے نال اؤویں کر۔“ ول بی بی سارائی بی بی ہاجرہ تے اتنی سختی کر ٹک لگ پئی جو

آخر کار او گھروں نِکل گئی۔

ول ایں تھیا جو بی بی ہاجرہ کوں بیابان وچ دشت سوروالے رستے تے یک کھوہ دے کو لھ یک فرشتہ ملیا۔ اون چھیا: ”ہاجرہ! سارائی دی بانھی! ٹوں کٹھوں آئیں اتے کہے ویندی پئیں؟“ بی بی جواب ڈتا: ”میں اپنی مالکین کٹوں نِکل آئی ہاں۔“ فرشتے آکھیا: ”ٹوں اپنی مالکین دے کو لھ ول ونچ اتے تے دلوں اوندی تابداری کر۔ ڈیکھ! اللہ سنتیں فریندے جو میں تیدی آل اولاد کوں اتنا زیادہ ودھیساں پھلیساں جو او ٹیخ ن سبکسی۔“

ٹوں حاملہ ہئیں، تیکوں پتر جوسی۔

ٹوں اوندا ناں ’اسما عیل‘ رکھیں جیندا مطلب ہے ”اللہ سنتیں سُن گھدی“،

کیوں جو اللہ سنتیں تیدی ڈکھ بھری فریاد سُن گھدی ہے۔

تیدا پتر سخت جان، آزاد مرد تھی ویسی۔

او سارئیں دے خلاف اتے سارے اوندے خلاف رہ ویسن۔

ول وی او اپنے بھراویں دے سامنے ڈینا رہ ویسی۔“

ایہ گالھیں سُن ڈے بعد بی بی ہاجرہ اپنے دل وچ آکھیا: ”اللہ سائیاں! میں میڈے حال تے نگاہ کیتی ہے اتے میں بچ پئی ہاں۔ بے شک ٹوں ’خداۓ بصیر‘ ہئیں۔“ بعد وچ یہ وجہ کٹوں قادیش اتے بارددی آدمی والے این کھوہ داناں ”خداۓ بصیر حَىٰ وَ قَيْوَمٌ دَا گھوہ“ پئے گیا۔ ول بعد وچ بی بی ہاجرہ کوں یک پتر چایا اتے حضرت ابرام اوندا ناں ’اسما عیل‘ رکھیا۔ اون ویلے حضرت ابرام دی عمر چھیساں سال ہئی۔

حضرت ابرام دے ناں دی تبدیلی

جڈاں حضرت ابرام ننانوے سالیں دے تھے تاں اللہ سنتیں انہیں کوں ڈکھالی ڈلی اتے فرمایا: ”میں قادر مطلق خدا ہاں۔ میڈی فرماں برداری کریندا رہ اتے سدھے رستے تے ٹردا رہ۔ میں تیدے نال یک عہد کریندا جو تیکوں ہوں زیادہ ودھیساں پھلیساں۔ ٹوں نہ صرف یک قوم دا، بلکہ ہوں سارئیں قویں دا وڈا بُسیں۔“ اللہ سنتیں دیاں ایہ گالھیں سُن کے حضرت ابرام سجدے وچ ڈھنہ پتے۔

اللہ سنتیں فرمایا: ”ہن سنتیں تیدا ناں ’ابرام‘، یعنی ’وڈا‘، پر اج میں تیدا ناں ’ابراہیم‘، یعنی ’قویں دا وڈا‘، رکھ ڈلتے۔

کیوں جو میں تیکوں ڈھیر سارے نئیں قویں دا وڈا بنائے۔ میں تیکوں ہوں زیادہ آل اولاد پیساں، اتنی جو اوندے وچوں کئی
قومیں بننے ویسے اتے انھائیں وچوں کئی بادشاہ بیسن۔ میں تیڈے نال اتے تیڈے بعد تیڈی آل اولاد نال، بلکہ انہیں
دینیں تھیوں والئیں سارے نئیں پیڑھتیں نال اپنا عہد قائم رکھیساں۔ ایہ داعی عہد ہے۔ میں تیڈا اتے تیڈی آل اولاد دا
ہمیشہ رازِ حق اتے رکھوا لارہ ویساں۔ کنعان دا ایہ ملک جیندے وچ ایسے ویلے ٹوں پر دیسی تھی گزر یند اپنیں، سارے
دا سارا میں تیکوں اتے تیڈے بعد تیڈی آل اولاد کوں ایں طرح ڈے پیساں جو ایہ ہمیشہ واسطہ ٹھاڈی ملکیت تھی
ویسی، اتے میں ہمیشہ ٹھاڈے نال نال رہ ویساں۔“

ظهور دا حکم

ول رب العزّت فرمایا: ”ابراہیم! ایں عہد دے تھت تیں ایں گاہ تے عمل کرے جو اپنی اتے اپنے سارے
لوکیں وچوں ہر مرد اتے ہر یک نرپال دی طہور کرنی ہے، اتے تیڈے بعد تیڈی آل اولاد وی اپنیں تھیوں والئیں
سارے نئیں پیڑھتیں میڈے نال ایں عہد تے ہمیشہ قائم رہ ونجے۔

اگوں تے ٹسٹاں ہر یک نرپال دی جڈاں او آٹھ ٹھہراڑتیں دا تھیوے طہور کر ڈیوئی ہے۔ ایندے وچ ٹھاڈے غلام
وی شامل ہن، او بھاویں گھر چاؤل ہوون یا زرخیرید۔ ہیں جسمانی نشانی کٹوں ثابت تھیسی جو ٹھاڈے اتے میڈے
درمیان عہد قائم ہے۔ گوئی وی مرد جیندی طہور تھئی ہوئی کینی، اوندا شمار میڈے لوکیں وچ نہ کیتا ونجے، کیوں جو
اویں میڈے عہد دی خلاف ورزی کیتی ہے۔“

حضرت ابراہیم کوں حضرت اسحاق دے پیدا تھیوں دی بشارت ملن

ول حضرت ابراہیم کوں رب العزّت فرمایا: ”ٹوں اپنی ذال سارائی کوں ’سارائی‘ نہ سڈیا کر، بلکہ اج کٹوں اگوں
تے اوندانان ’ساراہ‘ یعنی ’شہزادی‘ ہے۔ میں اوکوں برکت پیساں اتے ہوندے پیٹوں تیکوں یک پتر پیساں۔ تیڈے
اویں پتر کوں میں اتنی برکت پیساں جو اوندی آل اولاد کٹوں کئی قومیں بننے ویسے اتے انھائیں وچوں کئی بادشاہ
بیسن۔“

تاں حضرت ابراہیم سجدے وچ ڈھہر پئے، پر کھل کے اپنے دل وچ آکھن لگ پئے: ”کیا کلڈا ہیں سو سال دے

پڈھڑے کئوں وی پال چایا؟ اتے سارہ! جیرھی نوے سال دی ہے، بھلا ہٹ اُواہا پال چھیسی؟” یہ سوچ تے عرض کیتوں: ”رَبُّ الْعِزَّةِ! إِسْمَاعِيلَ دِي اِی عَمَر دراز فرماتے ایکوں برگت بخش۔“

پر رَبُّ الْعِزَّةِ فرمایا: ”تیڈی ذال سارہ کئوں تیڈا یک پتر ضرور جو سی اتے ٹوں اوندانان اسحاق یعنی ”اوکھلداے“ رکھیں۔ یہ اپنا عہد جیرھا دائی ہدہ ہے ہوندے نال اتے ہوندی آل اولاد دے نال قائم رکھیساں۔ باقی إِسْمَاعِيلَ دے بارے وچ وی یہ تیڈی عرض قبول کریںداں۔ یہ اُوکوں وی برگت ڈیساں اتے ہُوں زیادہ ودھیساں پھلیساں۔ اوپارھاں سرداریں دا پتو ٹسی اتے یہ اُوں کئوں یک وڈی WOM بیساں، پر میڈے عہد وچ اسحاق شامل تھیسی جیرھا اپلے سال مُقرِّر وقت تے سارہ کئوں پیدا تھیسی۔“

انہیں گالھیں دے ختم تھیوں دے بعد حضرت ابراہیم دے اگوں جلوہ خداوندی عیب تھی گیا۔ ایندے بعد حضرت ابراہیم ہوں ڈیہاڑے رَبُّ الْعِزَّةِ دے حکم دے مطابق اپنے پتر حضرت إِسْمَاعِيلَ اتے اپنے گھرانے دے سارے مردیں اتے نرپالیں یعنی گھر چاؤں اتے زرخیرید غلامیں سمیت سارینیں دی طہور کرائی۔ جڈاں حضرت ابراہیم دی طہور تھی اُوں ویلے انہیں دی عمر ننانوے سال ہئی اتے انہیں دے پتر حضرت إِسْمَاعِيلَ دی تیرھاں سال۔ پتو اتے پتر دی طہور یکے ڈیہاڑے تھی۔ حضرت ابراہیم دے گھر چاؤں اتے زرخیرید غلامیں یعنی انہیں دے گھرانے دے سارینیں مردیں اتے نرپالیں دی طہور انہیں دے لکھے تھی۔

حضرت ابراہیم دی مهمان نوازی

حضرت ابراہیم مردے مقام تے شاہ بلوطیں دے درختیں نال رہنڈے پئے ہن۔ اتحانیں اللہ ستین انہیں کوں ڈکھالی ڈلی۔ تھیا ایں جو یک ڈیہاڑے حضرت ابراہیم گرمی دے موسم وچ ڈوپھریں دے ویلے اپنے خیے دے دروازے تے چھاں تلے پیٹھے ہن۔ سامنے جو ڈھونے تاں انہیں کوں تراۓ بندے نظر آئے۔ تاں خیے دے دروازے کئوں اٹھی کے انہیں کوں ملٹ واسطے جلدی جلدی ٹرپئے۔ اتحان ونج کے انہیں کوں جھک کے سلام کیتوں۔ ول آکھیوں: ”ستین! جے میڈے اتے کرم دی زگاہ کیتی وے تاں ول میڈے کوہوں ایویں نہ لگے ونجو! یہ تھوڑا جہاں پائی چا آنداں، ٹشاں ہتھ مونہہ دھو کے ایں درخت دے تلے سہی کڈھو۔ اتنے وچ یہ تھوڑی جہیں روٹ پکوینداں۔ تحکیمِ الہا کے ٹشاں بے شک اگوں تے لگے ونجا ہے۔ میڈے گھر آ کے ٹشاں میکوں عزت بخشی

ہے۔ ایں واسطے ہٹ میگوں خدمت دامفع وی ڈیوو۔“ تاں انہیں آکھیا: ”جیوں تیڈی مرضی!“

حضرت ابراہیم جلدی جلدی خیسے وچ گے اتنے بی بی سارہ کوں آکھیوں: ”جلدی نال ڈھیر سارا باریک آٹا مل کے روٹیاں پکا۔“ ول آپ ڈنگریں والے پاسے جلدی جلدی ٹرپتے اتنے ٹک موٹا تازہ گابا آن کے اپنے پانخے کوں ڈتوں، جیں جلدی نال اوکوں ذبح کر کے اوندا گوشت پکایا۔ ول حضرت ابراہیم کھیر، ڈھی اتنے گوشت روٹی آن کے انہیں مہمانیں دے اگوں رکھی اتنے بے شیں انہیں روٹی کھانا گھدی آپ انہیں دی خدمت واسطے اتحانیں ہوں درخت دے تئے کھڑے رہ گے۔

جیرھ ویلے مہمانیں روٹی کھا گھدی تاں حضرت ابراہیم کوں پچھیوں: ”تیڈی گھروالی سارہ کھا ہے؟“ انہیں جواب ڈتا: ”خیسے وچ ہے۔“ مہمانیں وچوں ٹک پولیا: ”میں تیڈے کوٹھ و لاء پلے سال تقریباً ہیں موسم وچ آوساں اتنے اوں ویلے تیڈی ذال سارہ کوں پتھرا جایا پیا ہو سی۔“ ایہ گالھیں بی بی سارہ وی حضرت ابراہیم دی کنڈ دے پچھو خیسے دے دروازے دے کوٹھ سندھی ٹیٹھی ہتھی۔ حضرت ابراہیم اتنے بی بی سارہ بالکل ڈھڑے تھی گے ہن اتنے بی بی سارہ کوں کپڑے آؤں وی بند تھی گے ہن۔ ہیں واسطے بی بی سارہ بالکل ڈھڑے تھی گے ہن اتنے بی بی پڈھڑی تھی گتھی ہاں اتنے میداپے وی بالکل ڈھڑا ہے۔ کیا ول وی میگوں ایہ خوشی مل سکدی ہے؟“

ہیں دوران اللہ سنتیں حضرت ابراہیم کوں فرمایا: ”سارہ ایہ سوچ کے کیوں کھلی ہے جو ہیں جہیں پڈھڑی کوں وی بھلا پال جم سکدے؟“ میدے اگوں کیرھی گالھ ناممکن ہے؟ میدا فرمان پورا تھی کے رہسی۔ مقرر وقت تے سارہ کوں پتھر ضرور جو سی۔ ”بی بی سارہ ڈر کوں ٹکر گتھی۔ آکھٹن پتھے گتھی: ”میں کینیں کھلی۔“ پر اللہ سنتیں فرمایا: ”بالکل کھلی ہتھیں ٹوں!“

گناہ گاریں دی بخشش واسطے حضرت ابراہیم داشفاعت کرٹ

ول او مہمان اٹھو روانہ تھی پتے اتنے سدوم شہر والے پاسے رخ کیتوں۔ تاں حضرت ابراہیم وی انہیں کوں رخصت کرٹ واسطے نال تھی پتے۔ ہیں دوران اللہ سنتیں ارادہ کیتا: ”جیرھا گجھ میں کرٹ والا ہاں، او سب گجھ ابراہیم کوں ڈسائیوں۔ لیہوتاں ہے جیں کٹوں ٹک بہوں وڈی اتنے زبردست قوم بٹتی ہے اتنے دنیا جہان دیاں ساریاں قوماں پینڈے وسیلے برکتاتاں پیسیں۔ ایکوں تاں میں فضیلت وی ہیں واسطے ڈٹی ہے جو ایہ اپنے پتھریں کوں ڈدایت اتنے

اپنی آل اولاد کوں و صیت کریسی جو او ہمیشہ میڈی فرماں برداری کریندے رہ و نجت اتے حق سچ تے چلن۔ جے انہیں ایندے اتے عمل کیتا تاں میں ابراہیم دے طفیل او سب کجھ کریساں جیتنا میں اوندے نال وعدہ کیتے۔“ ول اللہ سنتیں حضرت ابراہیم تے سب کجھ ظاہر کریندیں ہوتیں فرمایا: ”سدوم اتے عمورہ دے لوکیں ظلمیں دی اتھا کر ڈلی ہے۔ انہیں دے گناہ ہوں زیادہ وادھ گے ہن۔ مظلومیں دی فریاد عرش تے پہنچ گئی ہے۔ لہذا انصاف دے تقاضے پورے کرڻ دی خاطر میں ہٹ انہیں کوں سزا ڈیوڻ والا ہاں۔“ ہیں دو ران او بندے تاں سدوم دے پاسے ٹرپے، پر حضرت ابراہیم بارگاہِ الہی وچ کھڑے رہ گے۔

ول قربِ الہی وچ ونج کے عرض کیتوں: ”کیا ٹوں سکی نال سنتی وی ساڑچھڑیں؟ جے اوں شہر وچ پنجھاں نیک آدمی ہووں تاں کیا ول وی ٹوں سارے شہر کوں تباہ کر ڈیں؟ انہیں نیک لوکیں والی جاہ کوں وی نہ بچیں؟ تیڈی ذات کٹوں ایه گالھ بعید ہے جو بد دے نال نیک کوں وی مار گھٹیں۔ نیک و بد کوں برابر کر ڈیویں۔ ایه نتیں تھی سگدا! کیا سارے جہان دا منصف انصاف نہ کریسی؟“ اللہ سنتیں فرمایا: ”جے میکوں سدوم شہر وچ پنجھاں نیک لوک مل پئے تاں انہیں دے صدقے میں سارے شہر والئیں کوں چھوڑ ڈیساں۔“

حضرت ابراہیم ولا عرض کیتی: ”معافی چاہندائ جو خاک تھی کے اپنے مالک دے اگوپیا بلندیاں۔ تھی سپگدے جو شہر وچ نیک لوک پنالیہہ ہووں، تاں کیا پنج گھٹ تھیوڻ دی وجہ کٹوں ٹوں سارے شہر دا نام و نشان میٹا ڈیں؟“ اللہ سنتیں فرمایا: ”جے میکوں اٹھاں پنالیہہ نیک لوک ڈس پئے تاں میں شہر کوں تباہ نہ کریساں۔“ حضرت ابراہیم عرض کیتی: ”جے چالیہہ ہووں تاں؟“ اللہ سنتیں فرمایا: ”جے چالیہہ ہوئے تاں وی میں شہر کوں بر باد نہ کریساں۔“ حضرت ابراہیم عرض کیتی: ”مولا! جے ناراض نہ تھیویں تاں میں کجھ بیا عرض کراں؟ کیا پنا اٹھاں تریہہ ہووں؟“ اللہ سنتیں فرمایا: ”جے تریہہ وی ڈس پئے تاں میں لیویں نہ کریساں۔“ حضرت ابراہیم ولا عرض کیتی: ”گستاخی دی معافی چاہندائ جو میں اپنے مالک دے اگوں بولن دی مجرأت کیتی ہے۔ شاید اٹھاں ویہہ ہووں؟“ اللہ سنتیں فرمایا: ”جے ویہہ وی ہوئے پئے تاں وی میں شہر کوں تباہ و بر باد نہ کریساں۔“ حضرت ابراہیم عرض کیتی: ”مولا! جے ناراض نہ تھیویں تاں میں آخری دفعہ کجھ عرض کراں؟ جے اٹھاں صرف ڈاہ نیک لوک لجھن تاں؟“ اللہ سنتیں فرمایا: ”جے میکوں اٹھو صرف ڈاہ وی لبھ پئے تاں وی انھائیں دے صدقے میں پورے شہر والئیں کوں چھوڑ ڈیساں۔“

انہیں گاٹھیں دے بعد حضرت ابراہیم اپنے ٹکائے دو واپس مڑیتے۔

سُدُوم شہر وِج بَدْ کاری دی اِنْتَهَا

اوپُو مہمان جیر ہے سُدُوم شہر دے پاسے روانہ تھے ہن شام دے ویلے شہر دے نزدیک آپسچ۔ اُتحاں شہر دے پھائک تے کپھری وِج حضرت لُوط وی پیٹھے ہن۔ انہیں جو ڈھاتاں اُٹھی کے انہیں دے استقبال واسطے اگوں تے ٹرپے اتے جھک کے سلام کیتوں۔ ول آکھیونے: ”ستین! اپنے ایس خادِم دے گھر تشریف گھن چلو، ہشھ مونہہ دھووو اتے رات اُتحائیں ٹکو۔ فخر گوں بے شک لگے ونچا ہے۔“ انہیں آکھیا: ”کینا! ٹھاڈی مہربانی۔ اسماں شہر دے چوک وِج رات گزار گھنسوں۔“ پر حضرت لُوط انہیں دی ڈھیر ساری میثت کرن گپتے جو ”میدے کولہ ای رات ٹکو۔“ آخر او انہیں دے نال ٹرپتے۔ گھر پانچ کے حضرت لُوط جلدی نال انہیں واسطے دعوت پکوالی۔ ول انہیں اُتحائیں کھاؤھا پیتا۔

ایں کئوں پہلے جو مہمان ارام کرن واسطے لیندے، سُدُوم شہر دے جوانیں کئوں گھن کے پڑھڑتینیں ستین سارے مرد گٹھے تھی کے حضرت لُوط دے گھر گوں چودھارو و لھیٹ گے۔ ول سڈمار کے آکھیونے: ”لُوط! لُوط! او آدمی کتھاں ہن جنہیں گوں اچ شام ٹوں اپنے گھر گھن آئیں؟ انہیں گوں پاہرو کلہ آ۔ اسماں انہیں نال فعل کریندوں۔“ حضرت لُوط ایہ سُیا تاں گھر گوں پاہر نکلے ویلے دروازہ بند کیتی آئے۔ ول انہیں لوکیں گوں آکھیونے: ”بھراوو! ایہ جی بے جیائی تاں نہ کرو۔ ڈیکھو! میدیاں ڈو ڈھیریں ہن جنہیں گوں اچ ستین کہیں مردا ہشھ نہیں لے گا۔ جے آکھو تاں میں انہیں گوں پاہر ٹھاڈے کولہ گھن آنداں۔ ول جیوں ٹھاڈا دل آکھے اوویں کرو۔ پر میدے مہماں گوں ہشھ نہ کوا ہے کیوں جو او میدے پناہ وِج آ گے ہن۔“

پر او لوک رُڑن پتے گے۔ انہیں آکھیا: ”ہٹ ونچ دُور پناہ گزینا! تیڈا حال تاں او ہو ہے جو آئی ہستی بھاچاؤں اتے چلھ دی مالک بٹ پیٹھی ہستی۔“ ہٹ تیڈا حشر اسماں تیڈے مہماں گوں وی ودھ بُرا کریسوں۔“ ول یکدم او لوک حضرت لُوط گوں مارٹن کٹن پتے گے اتے دروازہ بھن تروڑ کے کھولن والے ہن۔ اتنے وِج انہیں مہماں گوں پاہرو ہشھ ودھا کے حضرت لُوط گوں اندر چھک گھدا اتے دروازہ بند کر ڈیتے۔ ول پاہروا لئیں چھوٹنیں وڈنیں سارے لوکیں گوں نور دے چمکارے نال اندھا کر ڈیتے تاں جو انہیں گوں دروازہ نظر نہ آوے۔

حضرت لوط داسدوم شہر گوں چھوڑن

ول انہیں مہمانیں حضرت لوط گوں آکھیا: ”اتحاں تیدا کوئی پیاوی ہے؟ پتر، دھیریں، جنواترے یا پیا کوئی؟ ایں شہر وِچ تیڈے جیرے جیرے وی رشتے دار رہنندن، انہیں سارینیں گوں اٹھوں کلڈھ چل، کینوں جو اساتھ ایں شہر گوں فنا کرڻ والے ہیں۔ اٹھوں دے لوکیں دے گناہ بارگاہِ الہی وِچ حد کھوں وَدھ گے ہن۔ لہذا ایں شہر سدوم گوں فنا کرڻ کیتے اون سا گوں بھیجئے۔“ تاں حضرت لوط اپنے انہیں جنواتریں دے کوله ٹرپے جنہیں نال انہیں دین دھیریں دی شادی تھیوں والی ہئی۔ انہیں گوں آکھیوں نے: ”جلدی کرو، اٹھوں نکل جلوکیوں جو اللہ سنتیں ایں شہر گوں فنا کرڻ والا ہے۔“ پرانہیں سمجھیا جو اونذاق پتے کریندین۔

جیرے ویلے پڑھا پھٹی تاں فرشتیں حضرت لوط کھوں جلدی کرائی اتے آکھیوں نے: ”اپنی ذال اتے پیانیں دھیریں گوں نال گھمن کے اٹھوں نکل دی کر۔ ایہ نہ تھیوے جو ٹشان وی ایں شہر دے برے لوکیں دے نال فنا تھی ونجو۔“ ول وی حضرت لوط دیر کھڑے کریندے ہن پر کینوں جو اللہ سنتیں انہیں دے اتے ہوں مہربان ایں واسطے فرشتیں انہیں دا، انہیں دی ذال دا اتے انہیں دین پیانیں دھیریں دا ہشچ پکڑ کے شہر کھوں پاہر کلڈھ آندا۔ پاہر پہنچاؤن دے بعد فرشتیں وچوں یک آکھیا: ”اپنی جان بچاؤن واسطے اٹھوں بھج ونجو، پچھو تے نہ ڈکھا ہے اتے نہ ای ایں میدان وِچ کتھائیں رکا ہے، بلکہ انہیں پہاڑیں دے پاسے بھج ونجو تاں جو مریٹ کھوں بچ ونجو۔“

پر حضرت لوط آکھن لگ پتے: ”سنتیں! ایوں کرو۔ ٹشان اپنے لیں خادم تے کرم دی زگاہ کیتی ہے اتے میدی جان بچا کے میدیے اتے ہوں وڈا احسان کیتا وے۔ ہن یک مہربانی بی وی کرو چا۔ پہاڑ ہن ہوں دُور۔ ایہ نہ تھیوے جو اتحاں پہنچ کھوں پہلے ای ایہ آفت سا پے اتے آپو وے اتے اساتھ مر ونجوں۔ ڈیکھو! او شہر نزدیک ہے۔ ہے وی چھوٹا جہاں۔ اوندے وِچ میں جلدی نال بھج کے ونج سپداں۔ ایں طرح میدی جان بچ پوسی۔ بس ٹشان مہربانی فرمائے میکوں اڈا ہیں ونجن ڈیوو۔“

فرشته آکھیا: ”ٹھیک ہے۔ لگا ونج! نہ کریساں اون شہر گوں تباہ۔ پر ہن جلدی کرا ونجن دی کرا کینوں جو جے سنتیں ٹوں اتحاں پہنچ نہ ونجیں او سنتیں میں گھ وی سنتیں کر سپدا۔“ ایندے بعد اون شہر دا نام ’صغری‘ یعنی ’چھوٹا‘ پتے گیا۔

سُدُوم اتے عمُورہ شہریں دافنا تھیوں

سبھ ابھر دے ویلے حضرت لوط صغیر شہر وچ داخل ونج تھے۔ تاں اللہ سنتیں سُدُوم اتے عمُورہ دے شہریں تے پلدي ہولی گندھک دے گولے اسمان کئوں وساوٹ شروع کر ڈتے۔ ایں طرح انہیں شہریں گوں، اٹھودے رہنیں والئیں گوں، اٹھودے سارے دیہاتیں گوں اتے جو کجھ وی انہیں وچ چایا پیا ہا ساڑ کے سوا کر ڈٹس۔ ہوں ویلے حضرت لوط دی ذال ویندیں ویندیں پچھو تو جو پھر کے ڈھاتاں اٹھانیں لوں دامنارا بٹی گئی۔

اپڈوں حضرت ابراہیم فخر نال اٹھیے اتے ہوں جاہتے لگے آئے جھخاں پہلے بارگاہ الہی وچ کھڑے رہ گے ہن۔ ول سُدُوم، عمُورہ شہریں اتے اٹھودے سارے دیہاتیں دونگاہ کیتوں تاں کیا ڈین! جو اٹھو ایوں دھوں دے بدّل پئے اٹھدن جیوں بھی وچوں پیا نکلا ہووے۔

جیرھ ویلے رب العزت اون علاقے دے شہریں گوں فنا کیتا جھخاں حضرت لوط رہنڈے ہن، تاں حضرت ابراہیم دے صدقے حضرت لوط گوں اون آفت کئوں بچا چھوڑیں۔

حضرت ابراہیم دا جرار شہر دو ونج

ول حضرت ابراہیم مردیں شاہ بلوطیں دے درختیں کئوں نلک کنغان دے جبوی حصے دو لگے گے اتے سفر کریندیں کریندیں قادش اتے دشت سور دی آدھی وچ دیرہ ونج لایوں۔ بعد وچ جرار شہر دے نال ونج ریبے۔ اٹھاں انہیں اپنی ذال بی بی سارہ دے بارے وچ آکھیا: ”ایہ میڈی بھیں ہے۔“ تاں اٹھودے بادشاہ جنندما لقب آبوبیک ہوندا بی بی سارہ گوں اپنی حرم بناوٹ واسطے اپنے کولہ منگو اگھدا۔ ول یک رات بادشاہ گوں خواب وچ رب العزت فرمایا: ”میں تیکوں مار گھتیساں کیوں جو جیرھی عورت گوں تیں اپنے کولہ منگو ایا ہے اونداتاں پے ہے پیا۔“ آبوبیک عرض کیتی: ”مولا! میں بے قصور ہاں۔ میں تاں اون عورت گوں ہتھ وی نہیں لایا۔ کیا ول وی ٹوں یک بے گناہ شخص گوں مار گھتیسیں؟ کیا ابراہیم خود نہیں آکھیا جو سارہ میڈی بھیں ہے؟ اتے اون عورت خود وی ایہو کجھ آکھتے جو ابراہیم میڈا بھرا ہے۔“ میں تاں ایہ کم نیک نیتی نال کیتے۔“ تاں رب العزت فرمایا: ”میں چانداں جو تیں ایہ کم نیک نیتی نال کیتے۔ ہیں واسطے تاں میں تیکوں گناہ کر ٹکوں جھلی رہ گیاں اتے اون عورت گوں ہتھ نہیں لاوٹ

ڈتا۔ ہن ٹوں ایوں کر جو ایہ عورت اوندے پے گوں والا ڈے۔ او بنی ہے۔ او تیڈے حق وِچ دعا کریسی اتے ٹوں مرٹ کٹوں بچ ویسیں۔ پر ہے تین ایکوں واپس نہ کیتا تاں ول یاد رکھ! جونہ ٹوں بچسیں اتے ن تیڈے گھرا نے دایا کوئی شخص!“

آبوٹلک سویرے سویرے اُٹھی کے اپنے سارینیں وزیریں مشیریں گوں سڈوا گھدا اتے انہیں گوں ایہ ساریاں گالھیں ڈسائیں۔ تاں انہیں تے خوف طاری تھی گیا۔ ول آبوٹلک حضرت ابراہیم گوں سڈوا کے آکھیا: ”تین ساڑے نال ایہ کیا کیتے؟ میں تیڈا کیرہا قصور کیتا جو تین میڈے اتے اتے میدی شاہی تے عذاب عظیم اندے؟ جیرہا کجھ تین میڈے نال کیتے، کیا ایوں کرٹن مناسِب؟ آخر تین ایوں کیتا کیوں ہے؟“ حضرت ابراہیم جواب ڈتا: ”میں سمجھے جو ایتھاں خوف خدا کہیں گوں وی گینا ہوسی۔ ایہ لوک میدی ذال حاصل کرٹن واسطے میکوں مار گھتیں۔ اتے او میدی بھیں وی تھیندی ہے کیوں جو میڈے چاپے دی دھی ہے۔ اتے میں اوندے نال شادی کر گھدی ہے۔ جڈاں دا رب العزت میکوں میڈے ابے دے گھر کٹوں کلھ کے پردیں وِچ گھن آئے تپاہوں دا میں اپنی ذال گوں ایہ سمجھا ڈتا جو جتھاں جتھاں وی اسماں و تجوں ٹوں میڈے بارے وِچ لیہو کجھ آکھیں جو ”ایہ میدا بھرا ہے۔“ تیڈی وڈی مہربانی ہوسی۔“

ول آبوٹلک حضرت ابراہیم گوں انہیں دی ذال بی بی سارہ واپس کر ڈلی اتے بھیڈاں پکریاں، گوئیں ڈاند اتے پانچ پانھیاں وی نال ڈتیاں۔ ول آکھیں: ”میڈے ملک گوں اپنا ملک سمجھ۔ ایندے وِچ جتھاں تیڈا دل آکھے اتحانیں رہ پیا۔“ ول بی بی سارہ گوں آکھیں: ”ڈیکھا! میں تیڈے ایں بھرا، گوں تقریباً ہزار تو لے چاندی سارینیں دے سامنے پیا ڈیندیاں۔ ایہ ایں گالھ دا ثبوت ہے جو ٹوں پاک صاف ہئیں۔“ تھیا ایں جو جڈاں دا حضرت ابراہیم دی ذال بی بی سارہ دا ایہ معاملہ بیٹا تپاہوں دا آبوٹلک دے خاندان دینیں سارینیں عورتیں گوں اللہ سنتیں پال چھن دے قابل نہ رکھیا۔ پر ہن حضرت ابراہیم دے دعا منگل دی وجہ کٹوں آبوٹلک، اوندی ذال اتے اوندیں پانھنیں گوں رب العزت شفا بخشی۔ ول بعد وِچ انہیں گوں پال جے۔

حضرت اسحاق دا جمَّع

اللہ سنتیں اپنے فرمان دے مطابق بی بی سارہ تے کرم دی نگاہ فرمائی، اتے بی بی گوں حضرت ابراہیم دے پڑھیے وِچ

پیٹ تھی گیا۔ ول یک پتر چایا، ہوں مُقرِّ وقت تے جیرہ اربُ العِزَّت فرمایا ہا۔ حضرت ابراہیمؑ اُون پتر دانان اسحاقؑ یعنی ”کھل“ رکھیا۔ ول ربُ العِزَّت دے حکم دے مطابق انھوں ڈینہ اوندی طہور کیتوں۔ جڙاں حضرت اسحاقؑ پیدا تھے اُون ویلے حضرت ابراہیمؑ سو سال دے ہن۔ بی بی سارہ آکھیا: ”آخر ربُ العِزَّت میکوں کھلن دا موقع بخشنے اتے جیرہ اوی ایں بارے سُنسی او وی کھل کنوں پُڈا پیا ہوسی۔ کہیں دے گمان وچ وی نہ ہا جو ابراہیمؑ دی ذال سارہ وی پال گوں کھیر پیسی! پر اوندے پُڈھیپے وچ میں جہیں پُڈھڑی کنوں یک پتر چاپے۔“

بی بی ہاجرہ اتے حضرت اسماعیلؑ دا بیبايان دو وچن

حضرت اسحاقؑ کجھ وڈے تھی آئے۔ جیرہ ڈینہ انہیں دا کھیر چھڑایا گیا ہوں ڈینہ حضرت ابراہیمؑ یک وڈی دعوت کیتی۔ جیرہ ویلے بی بی سارہ ڈٹھا جو ہاجرہ مصر والی دا پتر اسماعیلؑ جیرہ اوگوں ابراہیمؑ کنوں چایا ہا میڈے پتر اسحاقؑ دے نال کھیڈا کھلدا ودے، تاں بی بی سارہ چچھوں تے ولی آئی اتے حضرت ابراہیمؑ کوں آکھیں: ”ایں پا نھی اتے ایندے پتر کوں اٹھوں کلٹھ چھوڑ! تاں جو پا نھی دا پتر میڈے پتر اسحاقؑ دے کلٹھ وارث نہ بئے۔“ حضرت ابراہیمؑ کوں ایہ گالھ سُٹ کے ڈکھ تھیا کیوں جو حضرت اسماعیلؑ انہیں داتاں پتر ہا۔ پر ربُ العِزَّت حضرت ابراہیمؑ کوں فرمایا: ”توں اپنے پتر اتے اپنی پا نھی ہاجرہ دے بارے وچ فکر نہ کر! اوویں کرجیوں تیڈی ذال سارہ تیکوں آکھنے۔ میڈے وعدے دے مطابق تیڈی نسل دانان اسحاقؑ کنوں چلسی۔ اتے میں پا نھی دے پتر کوں وی یک وڈی قوم بیساں کیوں جو آخر اوی تیڈی اولاد ہے۔“

ول ایں تھیا جو اپلے ڈینہ سویرے حضرت ابراہیمؑ بی ہاجرہ کوں پائی دا بھریا ہویا یک مشکیزہ اتے کجھ روٹیاں ڈے کے اوندے پتر سمیت ٹور چھوڑیا۔ اٹھوں روانہ تھی کے او ماں پتر پر شیع دے بیبايان وچ رُلدے رہ گے۔ جیرہ ویلے مشکیزے دا پائی ختم تھی گیا تاں بی بی ہاجرہ اپنے پتر کوں یک بُولے دے تلے چھاں تے لٹا چھوڑیا۔ ول پتر دے سامنے تقریباً سو گز دے فاصلے تے دُور وچ یتھی۔ بی بی سوچیا جو ”پتر کوں تریہہ دی وجہ کنوں اپنے اکھیں دے اگوں تاں مردا ہویا نہ ڈیکھاں۔“ ول بی بی ہاجرہ ڈسکیاں بھر بھر کے روؤں لگپتی۔

اڈوں حضرت اسماعیلؑ دی فریاد ربُ العِزَّت سُٹ گھڈی۔ اسماں کنوں فرشتے دی او از آئی: ”ہاجرہ! توں ایہ کیا پئی کریندیں! گھر انہ کیوں جو ربُ العِزَّت تیڈے پتر دی حالت تے ترس کریندیں ہوئیں اوندی فریاد سُٹ گھڈی ہے۔

اُٹھی! وَنْج کے پتھر کوں ترسلا ڈے، کیوں جو اللہ سنتیں اُون کُنوں یک وڈی قوم بیسی۔ ”ایندے بعد بی بی ہاجرہ سامنے جو ڈھاتاں رب العزت دی کرم نوازی نال بی بی کوں یک کھوہ نظر آیا۔ اتحاں ونج کے مشکیزے وچ پانی بھریں اتے ول آکے پتھر کوں پلائیں۔

رب العزت حضرت اسماعیل دے نال۔ آخر جوان تھی آئے۔ فاران دے بیابان وچ رہن لگ پئے اتے وڈے مابر شکاری بن گے۔ بی بی ہاجرہ حضرت اسماعیل دی شادی یک مصری چھوپر نال کیتی۔

حضرت ابراہیم اتے آبوبیک بادشاہ دے درمیان معاہدہ

اوں ویلے ایں تھیا جو فلستیہ دا بادشاہ آبوبیک اپنی قوم دے وڈے شہر جرار کوں اپنی فوج دے کمانڈر فیکول دے کلھے حضرت ابراہیم دے کولہ ر آیا اتے انہیں کوں آکھیں: ”توں جیرھا کجھ وی کریندیں رب العزت تیڈے نال ہے۔ ایں واسطے ہٹ توں اتحانیں میدے سامنے رب العزت دی قسم چا جو ٹوں نہ تاں میدے نال اتے نہ میدی آں اولاد دے نال دغا کریں، بلکہ اوں بھلانی کوں یاد کر کے جیرھی میں تیڈے نال کیتی ہتی ٹوں وی میدے نال اتے ایں نلک دے نال جیندے وچ ٹوں پردیسی تھی گزریندا پیا ہئیں وفادار رہیں۔ ”تاں حضرت ابراہیم ایہا قسم چاتی۔

ایندے بعد حضرت ابراہیم پانی دے یک کھوہ واسطے جیندے اتے آبوبیک بادشاہ دے نوکریں زبردستی قبضہ کر گھدا ہاں اوں گلہ ڈتا۔ آبوبیک آکھیا: ”میکوں تاں پتا ای کینی جو کیں ایہ کم کیتے؟ اتے تیں وی میکوں نہ ڈسایا۔ یہ تاں اج پہلی دفعہ ایہ گالہ سُندایا۔ ”ول حضرت ابراہیم بھیڈاں پکریاں اتے گوئیں ڈاند آبوبیک کوں ڈتے۔ اتے ڈیانیں یک بے دے نال معاہدہ کیتا۔ ایندے بعد حضرت ابراہیم ست بھڈوریاں علیحدہ کیتیاں۔ تاں آبوبیک بادشاہ ایہ ڈیکھ کے انہیں کوں پچھیا: ”تیں جو ایہ ست بھڈوریاں علیحدہ کیتیں، ایندا مطلب کیا ہے؟ ”حضرت ابراہیم جواب ڈتا: ”ایہ ست بھڈوریاں میں تیکوں ڈینداں۔ جے ٹوں میں کوں ایہ گھن گھنیں تاں ایہ گالہ دی گواہی ہوسی جو اوکھوہ میں کھٹوانے اتے میدی ملکیت ہے۔ ”جڑاں دی ڈیانیں اتحانیں کلھے قسم چاتی تپا ہوں کوں اون جاداناں بڑی شیع یعنی ”قسم والا کھوہ“ مشہور تھی گیا۔

ایندے بعد آبوبیک اتے اوندی فوج دا سپہ سالار فیکول کلھے اپنی قوم دے وڈے شہر جاردوں گے۔ ول حضرت

ابراہیمؑ پر شیع وچ لئی دا یک پوٹا لایا اتے اتحائیں خدا نے حی و قیوم کنوں دعا منگیو نے۔ ول حضرت ابراہیمؑ کافی عرصے سین فلستین دے ہیں علاقے وچ رہ گے۔

حضرت ابراہیمؑ دی فرمان برداری دا امتحان

جڈاں حضرت اسحاق چنگے بھلے وڈے تھی آتے تاں رب العزت حضرت ابراہیمؑ دی فرمان برداری دا امتحان گھدا۔

رب العزت فرمایا: ”ابراہیمؑ!“ انہیں جواب ڈتا: ”جی سین!“ رب العزت فرمایا: ”توں اپنے بے حد پیارے پتر اسحاق کوں نال گھن کے موریاہ دے نلک وچ لگا ونج اتے اوکوں اتحاؤں دے پھاڑیں وچوں یک پھاڑتے جیرھائیں تیکوں ڈکھیساں قربان کریں۔“ اپلے ڈینہ حضرت ابراہیمؑ سویرے سویرے اٹھی کے بارگاہِ الہی وچ اعلیٰ قربانی پیش کرڻ واسطے لکڑیں کپ کے گلپا تے لپیاں۔ اپنے پتر حضرت اسحاق اتے ڈونوکریں کوں نال گھن کے اوں جاہ دو روانہ تھی پتے جیرھی جاہ دار رب العزت انہیں کوں فرمایا۔

تیریچے ڈینہ حضرت ابراہیمؑ کوں دُور کوں او جاہ ڈسی۔ تاں انہیں اپنے ڈونوکریں کوں آکھیا: ”شان اتحائیں گلپا دے کولھ کھڑو۔ اسماں ڈوہیں پو پترا او سین ویندے ہیں۔ اتے عبادت کر کے ول اندے ہیں۔“ حضرت ابراہیمؑ لکڑیں چاکے حضرت اسحاق تے رکھیاں۔ بھاپالیں والا پتھر چھماق اتے چھرا آپ چاتونے۔ ول ڈوہیں کٹھے اگوں تے ٹرپتے۔ رستے وچ حضرت اسحاق پولے: ”ابا سین!“ انہیں جواب ڈتا: ”جی میدا پترا کیا گالھ ہے؟“ حضرت اسحاق پچھیا: ”بھاپالیں والا پتھر اتے لکڑیں تاں ساپے کولھ ہن پیاں، پر اعلیٰ قربانی دے واسطے لیلا کشھاں ہے؟“ حضرت ابراہیمؑ جواب ڈتا: ”پترا! رب العزت خود آپ آلغائب وچوں لیلا ڈیسی۔“ بس او ڈوہیں کٹھے اگوں تے ٹردے گے۔ جیرھے ویلے اوں جاہ تے پہنچ جیرھی جاہ دار رب العزت انہیں کوں فرمایا ہا، تاں حضرت ابراہیمؑ اتحاں بارگاہِ الہی وچ اعلیٰ قربانی پیش کرڻ واسطے یک تھلا بٹایا۔ ول اوندے اتے لکڑیں ٹھہما کے رکھیو نے۔ لیندے بعد اپنے پتر حضرت اسحاق کوں پدھ کے لکڑیں دے اتے لٹا ڈتونے۔ ول پترا کوں ذبح کرڻ واسطے مضبوطی نال چھرا پکڑیو نے۔ ہوں ویلے اسمان کوں فرشتے دی او از آئی: ”ابراہیمؑ! ابراہیمؑ!“ انہیں جواب ڈتا: ”جی سین!“ فرشتے آکھیا: ”اپنا ہتھ اتحائیں جھل گھن۔ چھوہر کوں گجھ نہ اکھ۔ ہن تیں اپنے عمل نال ایہ ثابت کر ڈتے جو توں رب العزت کوں پہلا درج

ڈیندیں۔ ہیں خاطریں اپنے بے حد پیارے پتر کوں وی اوندے راہ وچ قربان کر لئوں دریغ نہیں کیتا۔“

ایہ سُٹ کے حضرت ابراہیم اپوں اپوں ڈھما۔ تاں کیا پیدن جو انہیں دے چکھو یک دنبہ جھٹیں وچ سنگ پھسائی کھڑے۔ انہیں ونج کے اوگوں پکڑیا اتے اپنے پتر دی جاہ تے قربان کر ڈتوں۔ ہیں واسطے حضرت ابراہیم اول جاہ داناں ”یہواہ پر آہ“ رکھیا یعنی ”اللہ سنتیں، الگائب و چوں ڈیندے۔“ ول ایہا گالہ مثال بٹ گئی۔

ولا اسمان کئوں فرشتے دی اواز آئی: ”ابراہیم! اللہ سنتیں فریندے جو“ یہیں ایہ جیدا کم کر ڈکھائے جو اپنے بے حد پیارے پتر کوں وی میڈے راہ وچ قربان کر لئوں دریغ نوھی کیتا۔ ایں واسطے ہن میکوں وی قسم ہے اپنی ذات دی جو یہیں تیکوں ڈھیر ساریاں برکتاں ڈیساں۔ تیڈی آل اولاد کوں ودھیندیں ودھیندیں اتنا کر ڈیساں جو اسمان دے تاریخیں اتے سمندر دے کناریں دی ریت دے ذریں والگوں انہیں داشمار نہ تھی سپکسی۔ اواب پنڈٹ شمکنیں دے شہریں کوں فتح کر گھنسن۔ روانے زین بیاں ساریاں قومیں تیڈی آل اولاد دے وسیلے برگت پیسن، کیوں جو یہیں میڈی فرمان برداری کیتی ہے۔“ ایندے بعد حضرت ابراہیم اپنے پتر حضرت اسحاق دے نال اپنے توکریں دے کولہ ول آتے۔ تاں او انھی کے کٹھے روانہ تھی پنے اتے بہر شیع ول آئے۔ ول حضرت ابراہیم اتحادیں رہ گے۔

حضرت نجور دی آل اولاد

کجھ عرصے دے بعد حضرت ابراہیم کوں کہیں آن ڈسایا: ”تھاڈے بھرا نجور دے ڈھیر سارے پتر ہن جیرھے اوندی ذال ملکہ کئوں پیدا ٹھے ہن۔ وڈے وڈے داناں عوض، اوندے بعد بوز، ول ٹھوئیں جیرھا ارام دا پٹو، ول کاسد، حضو، فلداں، ادلاف اتے بٹوئیں۔“ حضرت ابراہیم دے بھرا حضرت نجور دی ذال بی بی ملکہ کئوں ایہے آٹھ پتر پیدا ٹھے۔ حضرت بٹوئیں دی یک دھی وی ہئی جیندا ناں بی بی رفقہ۔ حضرت نجور دی حرم رومہ کئوں وی انہیں دے چار پتر طیخ، جامِ حنفی، تھخص اتے مغلہ ہن۔

بی بی سارہ دا وفات پاؤں

بی بی سارہ یک سو ستو یہ سال دی عمر وچ نلک کنغان دے شہر قریت آرائے یعنی ”الخلیل“ وچ انتقال فرمایا۔ حضرت ابراہیم بی بی سارہ دی وفات تے ہوں رئے اتے ماتم کیتوں۔

ول حضرت ابراہیم میت دے کو لھوں اُٹھی کے بُوحَّت دے کو لھ لگے گے۔ اُتحاں وُجَّ کے انہیں گوں آکھیوں نے: ”میں پرنسی ٹھاڈے وطن تے رہندا پیاں۔ میدپی گھر والی دی میت لا تھی ہے تھی۔ مہربانی کر کے میکوں گوئی زین دا ٹکڑا ڈیو و تاں جو میں اوگوں دفن کر سکاں۔“ انہیں جواب ڈتا: ”ستین! ساڈی عرض سُٹو۔ ٹشاں ساڈے درمیان یک ہہوں وڈے رئیس ہوے۔ ساڈے قبرستانیں وچ جتھاں ٹھاڈا دل آکھے اُتحائیں میت وُجَّ دفناو۔ ساڈے وچوں کیرھا تھا گوں منع کریندے؟“

حضرت ابراہیم ایہ گالہ سُٹ کے اوں نلک دے لوکیں بُوحَّت دے اگو جھک کے شکریہ ادا کیتا اتے آکھیوں نے: ”بے ٹشاں ایوں چاہندے ہوے تاں مہربانی کر کے صخر دے پتر عفرُون دے اگو میدپی سفارش کرو جو او اپنی ملکیت وچوں او غار جیر ہی مکفیلہ دے مقام تے ہے اتے ہے وی اوندی زین دے یک پاسے تے، اوندی پوری قیمت گھن کے میکوں ڈے ڈیوے تاں جو ٹھاڈے وطن تے قبرستان میدا اپنا ہووے۔“ عفرُون حتی اُتحائیں اپنے لوکیں دے نال شہر دے پھاٹک تے کچھری وچ موجود پیا۔ اوں سارے لوکیں دے سامنے حضرت ابراہیم گوں آکھیا: ”ستین! میدپی عرض سُٹو۔ او غار اتے اوندے نال والی ساری زین وی اپنی ساری ڈوم دے سامنے میں ٹھاگوں ڈلی ہے۔ ٹشاں ترسلے نال میت گوں وُجَّ دفناو۔“

حضرت ابراہیم انہیں لوکیں دے اگوں والا جھک کے شکریہ ادا کیتا۔ انہیں ساریں دے سامنے عفرُون گوں آکھیوں نے: ”میدپی عرض سُٹ۔ میں تیکوں اوندی پوری قیمت ڈینداں۔ ٹوں میں کئوں گھنسیں تاں میت گوں اُتحاں وُجَّ دفنساں۔“ عفرُون جواب ڈتا: ”میدا ستین! بھاویں جو اوں زین دی قیمت چار سو تو لے چاندی دے برابر ہے، پر ٹھاڈے میدپے تعلق دے درمیان ایندی کیا حیثیت ہے؟ ٹشاں ترسلا کرو اتے میت وُجَّ دفناو۔“ ایہ سُٹ دے بعد ول حضرت ابراہیم سارے لوکیں دے سامنے اتنی چاندی یعنی سوداگریں دے توں کے مطابق چار سو تو لے چاندی توں کے عفرُون گوں آن ڈلی۔

ایں طرح عفرُون دی او ساری زین جیر ہی مردے مقام دے سامنے ہتی مکفیلہ والی غار سمیت جیر ہی اوں زین دے یک پاسے نال ہسی اتے او سارے درخت وی جیر ہے اوں زین دی حد وچ ہن بُوحَّت دے ساریں لوکیں دے سامنے شہر دے پھاٹک تے کچھری وچ حضرت ابراہیم دی ملکیت تھی گے۔ ایندے بعد حضرت ابراہیم اپنی

ذال بی بی سارہ دی میت گوں لکفیلہ والی زین دی غار وچ دفن وچ کیتا۔ ایہ غار مردے مشرقی پاسے نلک کنغان وچ جیرھی جاتے ہے او گوں اچ کل الخلیل آبدن۔ ایں طرح او غارتے اوندے نال والی زین وی جیرھی پہلے بُوحَّتِ دی ملکیت ہئی قبرستان واسطے حضرت ابراہیم دی ملکیت تھی گئی۔

حضرت اسحاق واسطے گنواردا گولیا و نجاح

حضرت ابراہیم ہہوں پڑھڑے تھی گے ہن۔ اللہ سنتیں ہر گالہ وچ انہیں گوں وڈی برکت بخشی ہئی۔ یک ڈینہ انہیں اپنے پرانے خادم گوں جیرھا انہیں دے ساریں چیزیں دا کار مختیار ہا سپنے کے آکھیا: ”شون قسم چا اللہ سنتیں دی جیرھا زین اسماں دا خالق اتے مالک ہے اتے اچ میڈے نال ایہ پکا وعدہ کر جو ٹوں اتحاں کنغان دے لوکیں وچ میڈے پتر دی شادی نہ کریں، بلکہ میڈے وطن تے وچ کے میڈے رشتے داریں وچوں میڈے پتر اسحاق واسطے گنوارگول کے گھن آؤسیں۔“ خادم انہیں کئوں پچھیا: ”جے او چھوہر اٹھو میڈے نال ایں نلک وچ آؤں تے راضی نہ تھیوے تاں کیا یہیں ٹھاڈے پتر گوں ہہوں نلک وچ جتھوں ٹشاں بھرت کر آئے ہوے والا گھن وچان؟“ حضرت ابراہیم آکھیا: ”خبردار! میڈے پتر گوں اتحاں کلڈاہیں نہ گھن وچیں۔ رب العرش جیرھا میکوں میڈے والدے گھر اتے وطن کئوں گھن آئے اتے قسم چا کے میڈے نال ایہ وعدہ کیتیں جو یہیں لیہو نلک تیڈی آل اولاد گوں ڈیسان، اوہ ہوتیڈے اگوں اپنا فرشتہ بھیسی تاں جو ٹوں میڈے پتر دے واسطے اٹھو گنوارگول کے آن سکیں۔ جے او چھوہر تیڈے نال آؤں تے راضی نہ تھیوے تاں ٹوں میڈی ایں قسم کئوں چھٹا۔ پر میڈے پتر گوں اتحاں کہیں صورت وچ وی نہ گھن وچیں۔“ ول اوس خادم قسم چا کے اپنے آقادے فرمان گوں پورا کر ڈا پکا وعدہ کیتا۔

ایندے بعد اوس پرانے خادم اپنے آقا حضرت ابراہیم دین ساریں چنگیں چنگیں چیزیں وپوں تھوڑیاں تھوڑیاں چا کے ڈاہ اٹھ لدے اتے اوس شہر دو روانہ تھی پیا جتھا حضرت ابراہیم دا بھرا حضرت نخور رہندا ہا۔ ایہ شہر دریائے دجلہ اتے دریائے فرات دے دو آبے تے ہا۔ ول او خادم ٹکدیں ٹردیں یک ڈینہ عصر دے ویلے ہوں شہر دے نزدیک وچ پہنچا اتے شہر دے پاہ روکھو دے نال اپنے اٹھیں گوں پلھا ڈس جتھاں اوس ویلے عورتاں اتے پھھوہریں پالی بھر ڈس واسطے اندیاں ہن۔ ول اوس دعا مئنگی: ”اللہ سایاں! میڈا آقا ابراہیم تیڈا عبادت گزار اتے فرمان بردار بنندا ہے۔ اوندے اتے کرم دی نگاہ فریندیں ہوئیں اوندے کم واسطے میکوں کامیابی عطا فرما۔ میں اتحاہیں کھوہ

دے نال گھردا پیاں جتھاں ایں شہر دیاں عورتاں اتے چھوہریں پانی بھرئی واسطے اندرن۔ ایں تھیوے جو جیرھی چھوہر کوں میں آکھاں ”ذرا اپنا گھردا نوا کے میکوں تھوڑا جہاں پانی پلا“ تاں او جواب ڈیوے جو ٹوں پی گھن اتے میں تیڈے اُٹھیں کوں وی پلیندی ہاں، تاں او اُوا چھوہر ہووے جیرھی تیں اپنے بندے، میڈے چھوٹے آقا اسحاق دے واسطے پسند کیتی ہوئی ہے۔ ایں طرح میکوں پتا لگ ویسی جو تیں میڈے آقاتے کرم دی زگاہ فرمائی ہے۔“

اچاں او اپنے دل وچ لیہا دعا منگدا گھردا تاں بی بی رفقہ گھردا چا کے اتحائیں آگئی۔ او حضرت بئوئیل دی دھی ہئی۔ حضرت بئوئیل بی بی ملکہ کنوں حضرت تھوڑا پترہا۔ حضرت تھوڑ حضرت ابراہیم دا بھرا ہا۔ بی بی رفقہ ڈاڈھی سوہنی اتے پاک امن چھوہر ہئی۔ جیرھے ویلے او کھوہ کنوں گھردا بھر کے ولی تاں اوں خادم اگوں تے ودھ کے اوکوں آکھیا：“ذرا اپنا گھردا نوا کے میکوں تھوڑا جہاں پانی پلا۔“ اوں جواب ڈیتا：“شام رج کے پیوو۔“ ول جلدی نال گھردا نوا کے پانی پلائیں۔ جیرھے ویلے اوکوں پلا گھدیس تاں بولی：“تیں ٹھہاڑے اُٹھیں کوں وی پلیندی ہاں اتے جے تیں او رج کے نہ پی گھن او تیں میں پانی بھریساں کھڑی۔“ ول جلدی نال گھڑے دا باقی پانی کھاڑے وچ پلٹیس اتے والا کھوہ دو پانی بھرئی واسطے درک پئی۔ بس اپڈوں بی بی رفقہ درک پانی بھریندی رہ گئی اتے اُٹھیں کوں پلیندی رہ گئی۔ اپڈوں او خادم چُپ کر کے بی بی کوں ڈیدا اتے سُچندا رہ گیا جو ”الله سنتیں میڈا پنده سجا یا کیتے یا کینا؟“

جیرھے ویلے ساریں اُٹھیں رج کے پانی پی گھدا تاں اوں خادم اودھ تو لے سونے دی یک نتھ اتے ڈھ تو لے سونے دے ڈو کنگٹ کڈھ کے بی بی رفقہ کوں پوا ڈتے۔ ول پچھیس：“تیں گیندی دھی ہئیں؟ اتے میکوں ایہ وی ڈسا جو ساڈے رات گزارئی واسطے ٹھہاڑے گھروچ کوئی جاہ ہوسی؟“ اوں جواب ڈیتا：“تیں بئوئیل دی دھی ہاں۔ میڈی ڈاڈی داناں ملکہ اتے ڈاڈے داناں تھوڑا ہا۔“ ایہ وی آکھیس جو ”ساڈے کوٹھ ٹھہاڑے رات گزارئی واسطے جاہ وی ہے پئی اتے اُٹھیں واسطے گھاہ بھوں وی ہے پیا۔“ تاں اوں خادم اللہ سنتیں دے اگوں شکرانے دا سجدہ ادا کریندیں ہوئیں آکھیا：“الله سائیاں! بے شک ٹوں وڈیں شانیں والا ہئیں۔ تیں میڈے آقا کوں اپنے کرم اتے اپنی وفا کوں محروم تیں رکھیا اتے میکوں میڈے آقادے بھرا دے گھردارستہ ڈکھائی۔“

ہیں دواران بی بی رفقہ گھر دو درک پئی اتے ماء کوں سارا حال ونج ڈیس۔ بی بی دا یک بھرا وی ہا جیندا ناں لابن ہا۔ جیرھے ویلے اوں اپنی بھیٹ کوں او نتھ اتے کنگٹ پاتے ہوئیں ڈٹھا اتے اوں آدمی دے بارے وچ بھیٹ دیاں گالھیں

سُئیاں، تاں او دُرکدا ہویا اُون خادِم دے کوله آیا جیرھا اچاں تَسین کھوہ دے نزدیک اُٹھیں دے کوله کھڑا ہا۔ لابن اوکوں آکھیا: ”برکتیں والا! آگھر چلوں۔ اتنی دُور کیوں کھڑتھے ہوے؟ میں ٹھاڈے واسطے اتے ٹھاڈیں اُٹھیں دے واسطے وی جاہ بنا آیا۔“

لابن اُون آدمی کوں گھر گھن آیا اتے اوندے اُٹھیں کٹوں بار لہا کے انہیں کوں گھاہ بھوں سُٹیں۔ ول اُون خادِم اتے اوندے نال والئیں آدمیں دے ہتھ مونہہ دھوؤں واسطے پائی آن ڈُش۔ جیرھے ویلے کھانا انہیں دے اگوں رکھیا گیاتاں او خادِم پولیا: ”جے تَسین میں اپنا حال نہ ڈے گھٹاں او تَسین کجھ نہ کھاؤ ساں۔“ تاں لابن آکھیا: ”بجی سُٹیں! حال ڈیوو۔“

تاں اُون خادِم آکھیا: ”حال خیر دا ہے۔ میں ابراہیم دا خادِم ہاں۔ اللہ سُٹیں میدے آقا کوں وڈی برکت بخشی ہے۔ اوہنُ ہوں وڈے آدمی بُن گے ہن۔ انہیں دے کوله بھیڈاں پکریاں، گوئیں ڈاند، گلپیا اُٹھ، پانخے پانھیاں اتے سونا چاندی سب کجھ ہوں ہے۔ میدے آقا کوں بُڈھیپے وچ انہیں دی ذال بی بی سارہ کٹوں یک پتر جایا جیرھا ہُن جوان تھی آئے۔ میدے آقا اپنا سب کجھ ہو کوں ڈے ڈے۔ کجھ ٹیہاڑے پہلے میدے آقا میکوں آکھنے: ”اج ٹوں چمک کے میدے نال ایہ پکا وعدہ کر جو ٹوں میدے پتر دی شادی اتحاں انہیں کنعلی لوکیں وچ ن کریسیں، بلکہ میدے والدے خاندان دے کولہ ونج کے میدے رشتے داریں وچوں میدے پتر واسطے کنوار گھن آؤسیں۔“ تاں میڈے اپنے آقا کٹوں پُچھیا: ”جے او چھوہر میدے نال ن آوے؟“ تاں انہیں میکوں جواب ڈیتا: ”اللہ سُٹیں جیندے رستے تے میں ٹردا پیاں اوہو تیڈے اگوں اپنا فرشتہ بھیسی۔ تیڈا پندھ سجايا تھیسی۔ ٹوں میدے والدے خاندان وچوں میدے رشتے داریں کٹوں میدے پتر واسطے کنوار گھن آ۔ جڈاں ٹوں میدے رشتے داریں دے کولہ ونج پہنچیں ول بھاویں او تیکوں چھوہر ڈیوں کٹوں انکاروی کر ڈیوں، ٹوں میدے قسم کٹوں آزاد تھی ویسیں۔“

”ہیں خاطر اج میں جیرھے ویلے ایں کھوہ تے آیاں تاں دعا مثگی ہم جو اللہ سایاں! میدے آقا ابراہیم تے کرم دی زگاہ فرمائے کے میدے اپنے سجايا کر۔ میں اتحائیں کھوہ دے نال کھڑدا پیاں۔ جیرھی جوان چھوہر ایں کھوہ تے پائی بھر ٹاوے اتے میں اوکوں اگھاں جو ”اپنا گھڑا نوا کے میکوں تھوڑا جہاں پائی پلا“ تاں او جواب ڈیوے جو ”ٹوں پی گھن اتے میں تیڈے اُٹھیں کوں وی پلیندی ہاں“، تاں او اوبا چھوہر ہووے جیکوں میں میدے آقا دے پتر واسطے

پسند کیتا ہویا ہے۔

اجاں میں اپنے دل وچ ایہا دعا منگدا کھڑا ہم تار رفقہ کھڑا چاکے اتحائیں آگئی۔ جیرھے ویلے اوکھوہ کٹوں کھڑا بھر کے ولی تار میں اوگوں آکھیا: ”میکوں پائی پلا، تار اوں جلدی نال کھڑا نوا کے آکھیا: ”تھاں پی گھنواتے میں ٹھاڈے انھیں گوں وی پیلیندی ہاں۔“ ایں طرح میں وی پیتا اتے اوں میدے انھیں گوں وی پائی پلایا۔ ول میں اوں کٹوں پچھیا: ”توں گیندی دھی ہئیں؟“ اوں جواب ڈلتا: ”میں بٹوئیل دی دھی ہاں۔ میدے ڈاڈی داناں بلکہ اتے ڈاڈے داناں تھوڑا ہا۔“ تار میں اوندے نک وچ نتھ اتے اوندے ہستھیں وچ کنگپاٹا۔ ول میں اللہ سنتیں دے اگوں جیندا میدے آقا عبادت گزار ہے شگرانے دا سجدہ ادا کیتا۔ بے شک او وڈیں شانیں والا ہے۔ اوں میدے آقا ابراہیم تے کرم دی زگاہ فرما کے میکوں سدھا رستہ ڈکھاتے تار جو اپنے آقادے بھرا دی پوتھی انھیں دے پتردے واسطے گھن ونجاں۔ ہن جے تھاں میدے آقاتے مہر دی زگاہ بحال کے انھیں دے نال وفا کرٹ چاہندے ہوئے تار میکوں ڈساو۔ جے گینا تار وی میکوں ڈساو تار جو میں گولی بیا در ڈیکھاں۔“

لابن ابن بٹوئیل جواب ڈلتا: ”بے شک اللہ سنتیں دی رضا ایویں ہے۔ ایندے وچ اسماں ٹھاکوں کیا اگھ سپنگے ہیں؟ بس رفقہ ٹھاڈی ہے۔ جیرھے ویلے چاہو نال گھدی ونچو تار جو اللہ سنتیں دے فرمان دے مطابق اوٹھاڈے آقادے پتردی گنووار بٹے۔“ جڈاں حضرت ابراہیم دے خادم ایہے لفظ سئیتے تار ولا اوں اللہ سنتیں دے اگوں شگرانے دا سجدہ ادا کیتا۔ ول اوں چاندی اتے سونے دے زیور اتے کپڑے کلڈ کے بی بی رفقہ گوں ڈتے۔ اوندے بھرا اتے ماء گوں وی قبیتی ٹھفے ڈتے۔

ایندے بعد حضرت ابراہیم دے خادم اتے اوندے نال والنس کھادھا پیتا اتے رات اتحائیں گزاری۔ سویرے انھی کے اوں خادم آکھیا: ”ہن میکوں میدے آقادے پاسے روانہ تھیوں واسطے رخصت کرو“، پربی بی رفقہ دے بھرا اتے ماء آکھیا: ”چھوہر گوں گھٹ کٹوں گھٹ ڈاہ ڈیہاڑے ساڈے کوٹھ رہن ڈتے۔ اوندے بعد گھدی ونچیں۔“ تار اوں خادم آکھیا: ”میکوں نہ بچھلو، کیوں جو اللہ سنتیں میدے پنڈھ سجایا کیتے۔ ایں واسطے میکوں رخصت کرو تار جو میں اپنے آقادے کوٹھ ول ونجاں۔“ انھیں آکھیا: ”اچھا ایویں کریندے ہیں جو چھوہر گوں سڈ کے ہوں کٹوں پچھدے ہیں جو اوندی کیا صلاح ہے۔“ تار انھیں بی بی رفقہ گوں سڈ کے پچھیا: ”کیا توں انھیں دے نال ونجھ واسطے نیار

ہنئیں؟” تاں بی بی اپنی رضامندی ظاہر کیتی۔ ول او بی بی رفقہ اتے اوندی پالن والی دائی گوں حضرت ابراہیمؐ دے خادم اتے اوندے نال والئیں آدمیتیں دے کٹھے رخصت کر لگ پئے۔ اون ویلے بی بی رفقہ گوں لابن ایہ دعا ڈیتی:

”میڈی بھیں! شالا پتریں دے شہر آباد تھیوں نیں!

شالا تیڈی آل اولاد اپنے دشمنیں دے شہریں تے فتح پاوے!

لبی دی ماء وی لمبا دعا ڈیتی۔

ایندے بعد بی بی رفقہ اتے انہیں دیاں پانھیاں حضرت ابراہیمؐ دے خادم دے کٹھے ونجھ واسطے اٹھیں تے چڑھیاں۔ اتے سارے کٹھے روانہ تھی پئے۔

ہیں دو ران حضرت اسحاق جیرھے نلک کنغان دے جنوبی حصے وچ رہنڈے ہن، اون ویلے ”خدا نے بصیرتی و قیوم دے کھوہ“ دو آئے ودے ہن۔ او عصر دے ویلے اپنے خیال وچ فصل ودے پھر دے ہن۔ تاں کیا پیداں جو اٹھ لگے ان دن اپنوں بی بی رفقہ حضرت ابراہیمؐ دے خادم کنوں پچھیا: ”اوگون ہے جیرھا فصل وچوں ساڑے پاسے اند اپئے؟“ خادم پیشیا: ”لیہو ہے میڈا چھوٹا آقا۔“ تاں بی بی نقاب کر کے اپنا مونہہ لکا گھدا اتے اٹھ کوں لہ پئی۔

خادم گھر پہنچ کے حضرت اسحاق کوں سارا حال حوال سٹایا۔ ول حضرت اسحاق بی بی رفقہ گوں ہوں خیسے وچ گھن آئے جیندے وچ پہلے انہیں دی ماء بی بی سارہ رہنڈی ہئی۔ ول بی بی رفقہ اتے حضرت اسحاق دی شادی تھی گئی۔

حضرت اسحاق دابی بی رفقہ نال اتنا پیار تھی گیا جو او اپنی ماء دی موت دا غم بھل گے۔

حضرت ابراہیمؐ دے بے پتر

بی بی ہاجرہ دے علاوہ حضرت ابراہیمؐ دی یک بی حرم وی ہستی جینداناں قطُورہ ہا۔ اون بی بی کٹوں زمران، یقسان، یدان، مدین، اشباق اتے سُوخ پیدا ٹھے۔ یقسان کٹوں سبما اتے ددان پیدا ٹھے۔ ول ددان دی اولاد کٹوں آشوری، لطوسی اتے لومی ٹھیں۔ مدین دے پتر عیفah، عِفر، حُوش، آبیداع اتے الدُّوعا ہن۔ ایہ سارے بی بی قطُورہ دی اولاد ہن۔ حضرت ابراہیمؐ اپنا سب کجھ حضرت اسحاق کوں ڈے ڈتا، پر حَرَمِیں دے پتریں کوں وی ہوں کجھ عطا کر کے انہیں کوں اپنی زندگی وچ اپنے پتر حضرت اسحاق کوں دور مشرقی علاقے دو بھج ڈتو نے۔

حضرت ابراہیمؐ دا انتقال فرماوڻ

حضرت ابراہیمؐ ہوں زیادہ پڑھڑے تھی کے یک سو پنجتھ سال دی عمر وچ سکون نال انتقال فرمایا۔ انہیں دے پتریں حضرت اسحاقؑ اتے حضرت اسماعیلؑ کٹھے انہیں کوں مکفیل دے غار وچ دفن کیتا جیرھی مردے مشرقی پاسے حتیٰ صخر دے پتر عفرُون دی اوں زین دے یک پاسے نال ہئی جیرھی حضرت ابراہیمؐ بُوحٰت کٹوں ۢ گھڈی ہئی۔ بی بی سارہ اتے حضرت ابراہیمؐ یک پے دے بعد اتحانیں دفن تھے۔ حضرت ابراہیمؐ دے انتقال فرماوڻ دے بعد انہیں دے پتر حضرت اسحاقؑ کوں وی رب العزّت وَبِّی برگت بخشی اتے او ”خُدَاءَ بَصِيرَةَ وَقَيْوَمَ دَعَ كُهُو“ دے نزدیک وُجھ کے رہن گپ پئے۔

حضرت اسماعیلؑ دی آل اولاد

حضرت اسماعیلؑ جیرھے بی بی سارہ دی بانجھی بی بی ہاجرہ مصر والی کٹوں حضرت ابراہیمؐ دے پتر ہن۔ حضرت اسماعیلؑ دے پتریں دے نام ایہ ہن۔ ایہ نام انہیں دی پیدائش دے مطابق ترتیب وار ہن: وڈا پتر بنايوط، ول قیدار، اوپیل، بسام، مشماع، دومہ، متسا، حداد، یہما، یطور، نفیس اتے قدمہ۔ حضرت اسماعیلؑ دے ایہے پارھاں پتر اپئے اپئے قیلے دے سردار ہئے۔ ہناتھیں دے ناویں کٹوں انہیں دیاں وستیاں اتے ٹکانے مشہور تھے۔ حضرت اسماعیلؑ یک سو ستر ہے سال دی عمر وچ انتقال فرمایا۔ حویلہ کٹوں دشت سورتھیں انہیں دے پتر آباد ہن جیرھے مصر دے مشرقی پاسے اوں رستے وچ ہن جیں کٹوں آسورد ووچیندے۔ ایہ لوک اپئے بھراویں دے نزدیک آباد ہن۔